

พฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล Ethical Behavior in Nursing Practice of Nursing Students

วิสัย คตะ¹ วัลนิกา ฉลากบาง² ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร³ และ พรเทพ เสถียรนพเก้า⁴
Wisai Kata,¹ Wannika Chalabang,² Sakthai Surakitbowon³ and Pornthep Steannoppakao⁴

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงแนวคิดจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล พฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล นำมาใช้ประโยชน์ในการวัดและประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาลต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรมจริยธรรม ; การปฏิบัติการพยาบาล ; นักศึกษาพยาบาล

ABSTRACT

The purpose of this article on ethical behavior in nursing practice of nursing students was to present the concepts of ethics and ethical behavior in nursing practice of nursing students, which are beneficial to be used for measurement and evaluation according to the standards of moral and ethical learning for nursing students.

Keywords : Ethical Behavior ; Nursing Practice ; Nursing Students

¹ อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Nakhon Phanom, Nakhon Phanom University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Assistant Professor, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

³ รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Associate Professor, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Lecturer, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

บทนำ

อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา เทคโนโลยี และการสื่อสาร เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง มีความฟุ้งเฟ้อ ทะเยอทะยาน วิ่งตามกระแสแฟชั่น ที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปเรื่อยๆ สังคมพอเพียง กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและรวดเร็ว มีการขยายตัวของสื่อสังคมออนไลน์ โดยเราเจพบเห็นคนในสังคมกลายเป็นสังคมก้มหน้า และการเปลี่ยนแปลงของสังคมนับวันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมในปัจจุบัน (มณี อาภากรนันทกุล, สุปาณี เสนาดิสัย, พิศสมัย อรทัย และวรรณภา ประไพพานิช, 2559)

จริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของมนุษย์ทุกคน เป็นการประพฤติปฏิบัติชอบ ซึ่งมีรากฐานอยู่บนหลักคำสอนของศาสนา ปรัชญาและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าที่พึงประสงค์ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2540) จริยธรรมมักอิงอยู่กับศาสนา เนื่องจากคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม นอกจากนี้จริยธรรมยังหยั่งรากอยู่บนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมที่มีคนขาดจริยธรรมมากย่อมเป็นสังคมที่วุ่นวาย ไม่มีความสุข (ทีศนา แฉมมณี, 2542) ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชีวิตและสังคม มีส่วนนำความสุขและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคม เพราะถ้าคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจย่อมสูงด้วย จะทำสิ่งใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพของการปฏิบัติต่อผู้ป่วยและครอบครัว ที่ถูกคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง ทั้งนี้พยาบาลต้องให้บริการทั้งด้านการรักษาพยาบาล การให้ความรู้และคำแนะนำ เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการของโรค การป้องกันและการฟื้นฟูสภาพ ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพ การพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องมีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของชีวิตและร่างกายของผู้ป่วย นักศึกษาพยาบาล เป็นบุคลากรส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติการพยาบาล บนหอผู้ป่วย แต่ละรายวิชาที่ขึ้นฝึกปฏิบัติทางการพยาบาล นักศึกษาจะได้รับผลการประเมินผลเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2552 (TQF) โดยกำหนดผลการเรียนรู้ไว้ทั้งหมด 6 ด้าน คือ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ

สำหรับด้านคุณธรรมจริยธรรมนั้น นักศึกษาต้องสามารถแยกแยะความถูกต้อง ความดีและความชั่วได้ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง มีระเบียบวินัย และซื่อสัตย์ เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นทั้งในการดำรงตนและการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการได้รับรู้และเข้าใจสิทธิของตนเองเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองที่จะถูกละเมิด อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะในภาคปฏิบัติ การแสดงพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลในบทบาทหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล จากการประเมินผลการเรียนรู้ในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลยากต่อการวัดและประเมินผล เนื่องจากมีความเป็นนามธรรมสูง เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามข้อกำหนดตามกรอบมาตรฐานฯ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้เขียนจึงเล็งเห็นว่าจำเป็นต้องมีการกำหนดพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะดวกในการวัดและประเมินผล รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

แนวคิดจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล

วิชาชีพการพยาบาล เป็นวิชาชีพที่ดูแลบุคคลที่เจ็บป่วย หรือมีความทุกข์เรื่องสุขภาพโดยตรง ซึ่งในการดูแลบุคคล พยาบาลจำเป็นต้องมีความเข้าใจ เต็มใจ และให้ความช่วยเหลืออย่างดี ดังนั้นการปฏิบัติงานของพยาบาลจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และจริยธรรม ไปพร้อมกัน ฟลอเรนซ์ ในติงเกล ได้กล่าวถึงหัวใจของวิชาชีพพยาบาล คือ ความเอื้ออาทร (Caring) และความเมตตา กรุณา (Compassion) ซึ่งเป็นจริยธรรม ที่ควรมีในตัวพยาบาล และควรแสดงออกทุกครั้งที่อยู่ดูแลผู้ป่วย (Knowlden, 1990) ในการควบคุมให้พยาบาลประกอบวิชาชีพได้ อย่างมีคุณภาพ เกิดความปลอดภัย สามารถตอบสนอง ความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นของสังคมต่อวิชาชีพการพยาบาลนั้น วิชาชีพการพยาบาล ต้องมีหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณพยาบาล เพื่อให้ พยาบาลทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติตาม

Fry (1994) กล่าวถึง แนวคิดเชิงจริยธรรมในการพยาบาล มี 4 แนวคิด คือการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย (Advocacy) ความรับผิดชอบ (Accountability) ความร่วมมือ (Cooperation) และความเอื้ออาทร (Caring) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การพิทักษ์สิทธิ (Advocacy) การให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในทางกฎหมาย

หมายถึง การทำหน้าที่ปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแทนบุคคล ซึ่งไม่สามารถจะปกป้องตนเองได้ พฤติกรรมที่จำเป็นต่อบทบาท การพิทักษ์สิทธิ คือ การพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลให้อยู่บนพื้นฐาน ของจริยธรรม และความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ การส่งเสริม ความสุขสบายของผู้ป่วยอย่างบูรณาการ ฟาริดา อิบราฮิม (2541) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของพยาบาล ในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิผู้ป่วย เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพผู้ป่วยสามารถกำหนดทางเลือก ที่เหมาะสมได้ แจ้งถึงสิทธิและใช้สิทธิให้เต็มความสามารถ จัดหา ทรัพยากรที่เหมาะสมกับผู้ป่วย และให้โอกาสผู้ป่วยได้เลือกใช้ ตามความพอใจ สื่อภาษาระหว่างผู้ป่วย ครอบครัว แพทย์ ทีมสุขภาพ และทีมการพยาบาลเพื่อความเข้าใจตรงกัน ให้ความรู้ แก่บุคลากรทั้งหมดให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเอง และมีความไว้วางใจในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ ของผู้ป่วย

นอกจากนี้การพิทักษ์สิทธิโดยพยาบาลยังเป็นสิ่งที่บอก ถึงสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย สะท้อนให้เห็นเป็น 3 รูปแบบ พยาบาลทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิของผู้ป่วย พยาบาลเป็นผู้ช่วย ผู้ป่วยในการค้นหาความต้องการของตนเอง และช่วยให้ ความต้องการนั้นๆ ได้รับการตอบสนอง โดยพยายามชี้ให้เห็นข้อดีและ ข้อเสียของทางเลือกต่างๆ ที่ผู้ป่วยจะต้องตัดสินใจด้วยตนเอง พยาบาลทำหน้าที่พิทักษ์คุณค่าความเป็นมนุษย์ และทำหน้าที่ไม่ให้ มีการล่วง ละเมิดศักดิ์ศรี ความเป็นส่วนตัว และทางเลือกของผู้ป่วย พยาบาลในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิต้องเป็นคนอ่อนโยน ช่างสังเกต และ ละเอียดอ่อนเพียงพอ มีความใส่ใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไม่ เบื่อหน่าย ตระหนักในคุณค่าของบุคคล เอกภาพ ความเป็นองค์กรวม อิสระภาพ ความเสมอภาค และความรู้สึกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในปัญหาของตนเองของผู้ป่วย มีความเคารพในผู้ป่วยทุกคนโดยไม่มี อคติ ไม่ว่าจะด้วยเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ที่แตกต่างกันก็ตาม

2. ความรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง ขอบเขต หน้าที่ และภาระหน้าที่ที่สัมพันธ์กับบทบาทของพยาบาล คือ การช่วยเหลือผู้ป่วยแต่ละคนให้ได้รับการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพพยาบาล พยาบาลมีศักยภาพไม่เพียง แต่จะช่วยเหลือ ผู้ป่วยเท่านั้น แต่จะช่วยจัดความไม่สุขสบายหรือ ความเครียดด้วยในบางครั้ง หน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาล ขึ้นอยู่กับการเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้ดีที่สุดในการตอบสนอง ความต้องการ เช่น เพื่อประเมินผลการปฏิบัติแบบใหม่ และประเมินผล การปฏิบัติที่กระทำอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อคงไว้ซึ่ง มาตรฐานการดูแลสุขภาพ เพื่อให้การแสดงผลออกซึ่งความคิดเห็น ส่วนตัว ความคิดเห็นทางจริยธรรม และกระบวนการ พัฒนาการ

ในเรื่องของวิชาชีพสุขภาพฟางขึ้นเพื่อกำหนดหลักการตัดสินใจ เชิงจริยธรรม ความขัดแย้งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเด็นของความ รับผิดชอบ เช่น ค่านิยมทางวิชาชีพของพยาบาลอาจขัดแย้งกับ นโยบายของสถาบัน และพยาบาลไม่แน่ใจว่าจะปฏิบัติตามแนวทาง ที่สถาบันกำหนดหรือไม่ ดังนั้น นโยบายและระเบียบการควรจะเป็นแบบเดียวกับมาตรฐานหลักของการดูแลเพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพ การดูแลภายในสถาบัน

3. ความร่วมมือ (Cooperation) การมีส่วนร่วมอย่าง แข็งขันกับบุคคลอื่น เพื่อคุณภาพการดูแลผู้ป่วย ความร่วมมือ จะช่วยสนับสนุนกิจกรรมการพยาบาล เช่น การทำงานกับบุคคลอื่น ที่มีเป้าหมายร่วมกัน การรักษาสัญญา การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน และการเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัว เพื่อให้ความสัมพันธ์ ในวิชาชีพมีความยั่งยืน

4. ความเอื้ออาทร (Caring) เป็นสิ่งมีคุณค่าในความ สัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย ด้วยบทบาทของพยาบาลที่มี ต่อการปกป้องศักดิ์ศรี และการดำรงรักษาสุขภาพของมนุษย์ เป็นบทบาทที่อยู่บนพื้นฐานของความเอื้ออาทร ซึ่งความเอื้ออาทร ประกอบด้วย การไม่ทอดทิ้งผู้ป่วย การให้ความเคารพผู้ป่วย การเห็นอกเห็นใจผู้ป่วย และความเป็นกันเองกับผู้ป่วย

นอกจากนี้วิชาชีพพยาบาลต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความ สามารถ ควบคู่ไปกับจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ การมี จริยธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นคนดีมีความประพฤติที่ดี การจะดำรงตนเป็นพยาบาลที่ดีต้องได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เยาว์วัย และได้มีการประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นวิถีชีวิต การที่พยาบาล มีความรู้ สมรรถนะและทักษะในการดูแลผู้ป่วย ทำให้เกิดคุณภาพ ของการพยาบาล เป็นการยกระดับวิชาชีพให้สูงขึ้น ได้รับการยอมรับ จากผู้ใช้บริการในสังคม คุณลักษณะจริยธรรมของพยาบาลที่พึงมี ได้มีนักวิชาการทำการศึกษเกี่ยวกับหลักจริยธรรมพื้นฐานของ วิชาชีพพยาบาล เช่น ประภาศรี สีหอำไพ (2540) สุชาภา คล้ายมณี, ทศนีย์ ทิพย์สูงเนิน และ คณินันต์ พงษ์สุวรรณ (2556) และมณี อาภานันท์กุล, สุภาณี เสนาดิสัย, พิศสมัย อรทัย และวรรณภา ประไพพานิช (2559) พบว่าประกอบด้วย (1) ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ความผูกพัน เพียรพยายาม ยอมรับ ผลของการกระทำในปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และพยายามพัฒนาปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น (2) ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติทางกาย วาจาใจ อย่างเหมาะสม ตรงไปตรงมา ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใช้บริการไว้วางใจ ว่าความลับจะไม่ถูกเปิดเผย (3) ความมีเหตุผล หมายถึงความสามารถ ในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักคิดพิจารณาไตร่ตรอง รู้จักประมาณตน รู้เหตุรู้ผล รู้กาลเทศะ (4) การรักษาระเบียบวินัย

หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสม ถูกต้องตามกฎระเบียบของสังคม กฎหมาย ข้อตกลง ข้อบังคับ และถูกต้องตามหลักศีลธรรม (5) ความเอื้ออาทร หมายถึง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี ปรารถนาอยากให้ผู้อื่นมีความสุข (6) ความเสียสละ หมายถึง การไม่เห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ตัดทิ้งกิเลสตัณหาได้ (7) ความสมัครสมานสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานให้สำเร็จลุล่วง เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว (8) ความยุติธรรม หมายถึง ความเท่าเทียมเสมอภาคกัน ประพฤติปฏิบัติสอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่เลือกปฏิบัติ ให้การดูแลตามมาตรฐานการพยาบาล และ (9) ความกตัญญูตเวที หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในบุญคุณโดยการแสดงออกและตอบแทนบุญคุณ ต่อบุพการี ครู อาจารย์ สังคมและประเทศชาติ

พฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ พ.ศ.2528 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550 กำหนดว่า ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล การผดุงครรภ์ หรือ การพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องรักษাজริยธรรมแห่งวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการพยาบาล จักต้องรักษাজริยธรรมในการปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการ ต่อผู้ร่วมวิชาชีพ และต่อผู้ร่วมงาน หากประพฤติดิจจริยธรรม อาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายได้ (สภาการพยาบาล, 2558) การปฏิบัติการพยาบาลจึงต้องยึดหลักจริยธรรมวิชาชีพเป็นสำคัญ จากการศึกษาของมณี อาภานันท์กุล, วรณภา ประไพพานิช, สุภาณี เสนาดิสัย และพิศสมัย อรทัย (2557) พบว่า จริยธรรมวิชาชีพพยาบาลตามมุมมองของผู้บริหารทางการพยาบาล มี 10 เรื่อง ได้แก่ การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ความซื่อสัตย์ ความอาทรต่อผู้ป่วยการช่วยเหลือโดยไม่รับสิ่งตอบแทน การมีระเบียบวินัย การเสียสละ การมีพฤติกรรมบริการ และมีใจบริการที่ดี การดูแลผู้ใช้บริการอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และการรักษาความลับ Newport (2012) กล่าวว่า วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องมีความซื่อสัตย์และต้องมีจริยธรรมเป็นลำดับแรก ดังนั้นหากนักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมจริยธรรมในการฝึกภาคปฏิบัติทางการพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมกับที่สังคมคาดหวังในตัวพยาบาล เมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพ ย่อมแสดงพฤติกรรมจริยธรรมที่ดีถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพการพยาบาล ตรงตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการ รวมทั้ง ลดอุปสรรคข้อร้องเรียนต่างๆ ได้

นอกจากนี้ในการให้บริการทางสุขภาพยังมีหลักจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ การเคารพเอกลิทธิ การทำประโยชน์ การไม่ทำอันตราย ความยุติธรรม การบอกความจริงและความซื่อสัตย์ (Beauchamp & Childress, 2001) สภาการพยาบาล (2558) ได้กำหนดแนวคิดทางจริยธรรมสำหรับการส่งเสริมจริยธรรมในองค์การพยาบาล ประกอบด้วย 1) การทำหน้าที่แทนเพื่อปกป้องไม่ให้ผู้ใดละเมิดสิทธิผู้ป่วย 2) ความรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วยตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ครอบคลุมการป้องกันความเจ็บป่วย การส่งเสริมสุขภาพ การบรรเทาความทุกข์ทรมาน และการฟื้นฟูสุขภาพ 3) ความร่วมมือระหว่างสหสาขาวิชาชีพในการดูแลรักษาพยาบาล โดยยึดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วย และ 4) ความเอื้ออาทรมีสัมพันธภาพที่ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย

นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต ซึ่งต้องให้การดูแลผู้ใช้บริการอย่างเต็มที่ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และจริยธรรมของวิชาชีพ การเรียนรู้ทางการพยาบาลนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดี ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางการพยาบาลที่สำคัญ คือผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนทางการพยาบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ หลังจาการเรียนภาคทฤษฎีแล้วจึงต้องมีการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในภาคปฏิบัติในรายวิชาทางการพยาบาล ในส่วนของนักศึกษาพยาบาล เมื่อขึ้นฝึกภาคปฏิบัติย่อมเกิดความกลัว วิตกกังวล เครียด เนื่องจากความไม่คุ้นชินกับผู้ป่วย ความประหม่า โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติในวิชาแรกๆ จากการสังเกตและการสอบถาม นักศึกษาบางคน พบว่า “กลัว ไม่รู้จะทำอะไร เกรงใจ คนไข้นอนหลับ ไม่กล้าปลุกกลัวผู้ป่วยรำคาญ” เพื่อให้บรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ในการฝึกภาคปฏิบัติทางการพยาบาล ในส่วนของคุณธรรมจริยธรรม จึงควรกำหนดพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล และส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลมีโอกาสพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่น หมายถึง นักศึกษา พยาบาลแสดงออกมาในลักษณะมีความตั้งใจ มีความพยายาม มีความเอาใจใส่ ในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งส่วนตัว และส่วนรวมให้ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งประกอบไปด้วยพฤติกรรม 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมด้วยความตั้งใจ ความพยายาม ความเอาใจใส่ พร้อมทั้งยอมรับการกระทำของตนเองไม่ว่าจะเป็นผลดี หรือผลเสียและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ครูต้องมีการมอบหมายผู้ป่วยให้นักศึกษาแต่ละคนได้รับผิดชอบ

เพื่อให้การพยาบาลผู้ป่วยแบบองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ นักศึกษาสามารถประเมินค้นหา ปัญหาของผู้ป่วย เพื่อให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ป่วย ในความรับผิดชอบ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สามารถนำข้อมูลปัญหามาวางแผน การพยาบาลผู้ป่วยได้ และปรับปรุงแผนการพยาบาลตามข้อเสนอแนะของครู/อาจารย์พี่เลี้ยง

1.2 ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การรับรู้ บทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อส่วนรวม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างถูกต้อง มีส่วนช่วยสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ ครูต้องมีการมอบหมายผู้ป่วยให้นักศึกษาแต่ละคน ได้มีหน้าที่พิเศษรับผิดชอบ นอกเหนือจากการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมาย เช่น การรับใหม่ การจำหน่าย การจัดแจกยา การฉีดยา เป็นต้น เพื่อให้เกิดทักษะ ความรู้และประสบการณ์ และยอมรับ ผลการประเมินการปฏิบัติงานของทีมที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานในแต่ละหอผู้ป่วย

2. พฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยและความซื่อสัตย์

2.1 ความมีระเบียบวินัย หมายถึง นักศึกษาพยาบาล ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงาน องค์กร สถาบัน การศึกษา กฎเกณฑ์ของสังคม และปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขตของ กฎหมายบ้านเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย พฤติกรรม 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุม พฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังโดย การกระทำ ตามระเบียบ ข้อบังคับต่างๆเพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเอง 2) ความมีวินัย ในหน้าที่ หมายถึง กฎเกณฑ์ หรือ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับ หน้าที่การงาน เช่น การแต่งกาย การทำความสะอาด 3) ความมีวินัย ในสังคม หมายถึง แนวปฏิบัติที่ดีที่ทุกคนในสังคมยึดถือ ปฏิบัติ เหมือนกัน เช่น กฎหมาย ประเพณี หลักปฏิบัติทางศาสนา

2.2 ความซื่อสัตย์ หมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีการ แสดงออกตรงต่อคำพูดความรู้สึก นึกคิดและความถูกต้องที่สังคม ยอมรับว่าดี ซึ่งความซื่อสัตย์ประกอบไปด้วยพฤติกรรม 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง มีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและ เกรงกลัวต่อความผิด 2) มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ และการงาน 3) มีความซื่อสัตย์ต่อบุคคล หมายถึง มีความซื่อตรง ต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน และต่อผู้มีพระคุณ 4) มีความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ ยกตัวอย่าง เช่น พฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออกถึงความตรงต่อเวลาในการฝึก ปฏิบัติงาน โดยขึ้นปฏิบัติงานก่อนเวลาอย่างน้อย 15-30 นาที เพื่อประเมินอาการและอาการแสดงของผู้ป่วยในความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ ที่สถานศึกษากำหนด ทำตามสิ่งที่พูด กิริยามารยาทเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ ไม่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นและของทางราชการมาเป็น ของตน ปฏิบัติตามกฎหมาย จรรยาบรรณ ไม่ทำผิดกฎหมาย/กฎระเบียบของ สถานศึกษา เป็นต้น

3. พฤติกรรมที่แสดงถึงการเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาล ดูแลผู้รับ บริการด้วยความเอาใจใส่ ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลอย่างครบถ้วน รับฟังด้วยความเข้าใจ เห็นใจและเคารพต่อความคิดเห็น การตัดสินใจ และหรือ/ พฤติกรรม ของผู้รับบริการ โดยครูอาจจะ สอนโดยสถานการณ์ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพแก่ผู้ป่วย การให้อิสระในการตัดสินใจในการรับการรักษาพยาบาล เช่น กรณี ผู้ป่วย/ญาติผู้ป่วยต้องเลือกการรักษาพยาบาล การช่วยฟื้นคืนชีพ ดูแลให้การพยาบาลฉุกเฉิน มิตร เอาใจเขามาใส่ใจเรา และการ ไม่เลือกปฏิบัติ

4. พฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ วิชาชีพ หมายถึง นักศึกษาพยาบาล ปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้ความรู้ ความสามารถ ในการดูแลผู้รับบริการอย่างเต็มที่ ตามหลัก วิชาการ ที่เรียนมา ตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ นักศึกษา ให้การดูแลผู้ป่วยตามมาตรฐานวิชาชีพด้วยความเอาใจใส่ แม้ว่า ผู้ป่วยจะปฏิเสธการตรวจวินิจฉัย การรักษาและการพยาบาล โดยเฉพาะผู้ป่วยระยะสุดท้ายนักศึกษาต้องไม่ละเลยการดูแล ดูแล จนกระทั่งผู้ป่วยกลับบ้าน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเคารพคุณค่าศักดิ์ศรี ของผู้ป่วย และยกระดับคุณภาพมาตรฐานของวิชาชีพให้ได้รับการ ยอมรับในเรื่องของการดูแลอย่างเอื้ออาทร

5. พฤติกรรมที่แสดงถึงการส่งเสริมสิทธิผู้ป่วย หมายถึง นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติกรพยาบาล โดยมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสิทธิผู้ป่วย และคำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วย ส่งเสริมสนับสนุนให้ ผู้ป่วยเข้าใจสิทธิในการรักษาพยาบาล รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ อันพึงได้ของผู้ป่วย ครูต้องอธิบายชี้แจงทำความเข้าใจกับนักศึกษา ในเรื่องสิทธิผู้ป่วยและข้อพึงปฏิบัติ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เข้าใจและ สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง ทั้งนี้โดยยึดผลประโยชน์ของผู้ป่วย เป็นสำคัญ สิทธิผู้ป่วย 9 ข้อ (สภาการพยาบาล, 2558) ได้แก่ 1) ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิพื้นฐานในการรับการรักษาพยาบาลตาม มาตรฐานวิชาชีพ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ 2) ผู้ป่วยมีสิทธิในการ รับทราบข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับการเจ็บป่วย เช่น เมื่อนักศึกษา วัตถุประสงค์ที่จะต้องบอกผลการตรวจวัดทุกครั้ง อาจบอกเป็น ตัวเลข/ปกติหรือผิดปกติ พร้อมกับให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วย 3) ผู้ป่วย ที่มีภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิตต้องได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนจาก ผู้ประกอบวิชาชีพ โดยไม่ต้องร้องขอ เมื่อนักศึกษาตรวจพบถึงสิ่ง

ที่ผิดปกติ เช่น ไข้สูง หายใจหอบ ความดันโลหิตสูง/ต่ำ ต้องรีบ
รายงานพยาบาลในหอผู้ป่วย/อาจารย์ทราบทันที 4) ผู้ป่วยมีสิทธิ
ทราบชื่อสกุลของผู้ให้การรักษานักศึกษาต้องแจ้งชื่อสกุล ตำแหน่ง
ก่อนให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยทุกครั้ง 5) ผู้ป่วยมีสิทธิขอความคิดเห็น
จากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นที่ไม่ใช่ผู้ให้การรักษายาบาล
แก่ตน หากพบปัญหาที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแลรักษาจาก
วิชาชีพอื่น นักศึกษาต้องสามารถประเมินปัญหาพร้อมข้อเสนอแนะได้
6) ผู้ป่วยมีสิทธิปกปิดความลับข้อมูลของตนเองเว้นแต่ผู้ป่วย
จะยินยอม นักศึกษาจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ป่วย โดยการใช้
ชื่อสมมุติ ห้ามถ่ายภาพ เผยแพร่ข้อมูล และในการสอบถามข้อมูล
ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ป่วยทุกครั้ง และแจ้งเหตุผลเพื่อใช้ในการ
ศึกษาเท่านั้น 7) ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลก่อนตัดสินใจเข้าร่วม
ในการวิจัยและถอนตัวจากการวิจัย/การทดลอง โดยนักศึกษา
ต้องให้ข้อมูลรายละเอียดของการวิจัย/การทดลอง และสามารถ
ถอนตัวได้หากไม่ยินยอม 8) ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลใน
เวชระเบียนเมื่อร้องขอตามขั้นตอนของสถานพยาบาล การขอทราบ
ประวัติผู้ป่วยจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ป่วยเท่านั้น เช่น กรณี
นักศึกษาต้องการทราบประวัติการรักษาของผู้ป่วย 9) บิดามารดา
หรือผู้แทนอันชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยที่อายุยังไม่เกิน 18
ปีบริบูรณ์ ดังนั้นในการเซ็นยินยอมรับการรักษาพยาบาล นักศึกษา
จะต้องมีความรู้ในเรื่องนี้ด้วย พร้อมกับต้องมีพยานฝ่ายผู้ป่วย
เซ็นด้วยทุกครั้ง

6. พฤติกรรมที่แสดงถึงการเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง
นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในเรื่องที่ถูกต้องให้แก่
บุคคลอื่น ในด้านแบบแผนการดำเนินชีวิตและพฤติกรรม การปฏิบัติงาน
ในวิชาชีพการพยาบาล เช่น กระตือรือร้นให้ความช่วยเหลือ
ผู้รับบริการและผู้ร่วมงานอย่างเต็มความสามารถ มีกิริยาท่าทาง
สุภาพ น้ำเสียงอ่อนโยน และการวางตัวได้เหมาะสมตามกาลเทศะ

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา แคมมณี. (2542). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฟาริดา อิบราฮิม. (2541). *นิเทศวิชาชีพและจริยศาสตร์สำหรับพยาบาล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช.
- มณี อาภาฉันทกุล, วรณภา ประไพพานิช, สุภาณี เสนาดิสัย และพิศสมัย อรทัย. (2557). จริยธรรมในกาปฏิบัติกรพยาบาลของพยาบาลไทย
ตามการรับรู้ของผู้บริหารทางการพยาบาล. *วารสารสภาการพยาบาล*, 29(2), 5-20.
- มณี อาภาฉันทกุล, สุภาณี เสนาดิสัย, พิศสมัย อรทัย และวรณภา ประไพพานิช. (2559). *จริยธรรมในวิชาชีพพยาบาล*. นครปฐม :
มหาวิทยาลัยมหิดล.

ในเรื่องการตรงต่อเวลา การแต่งกาย ความรับผิดชอบ มีคุณธรรม
จริยธรรม ซื่อสัตย์ การดูแลด้วยความเอื้ออาทร มีพฤติกรรมการ
ที่ดีปฏิบัติกรพยาบาลและให้การดูแลผู้ป่วยตามมาตรฐานวิชาชีพ

บทสรุป

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในการฝึกภาคปฏิบัติ
ทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ
ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ตามค่านิยมเป็นเครื่องมือหรือ
วิธีการที่จะช่วยพัฒนา หรือปรับปรุงพฤติกรรม คุณธรรมจริยธรรม
ของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งสามารถกระทำตลอดช่วงระยะเวลา
ของการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทั้งนี้สามารถ
ประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพในช่วงของการฝึกภาคปฏิบัติ
รายวิชาทางการพยาบาลแต่ละรายวิชา จริยธรรมเป็นนามธรรม
ไม่สามารถสอนได้แต่สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา
พยาบาลได้ สิ่งสำคัญคือครูจกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้าน
คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ประจักษ์ด้วยตนเอง และ
เกิดการเรียนรู้ตามแม่แบบที่ดี ครูต้องส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาส
นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าโลกในยุค
ปัจจุบันเป็นโลกไร้พรมแดนมีการเข้าถึงและการส่งต่อข้อมูลข่าวสาร
สะดวก รวดเร็วเพียงใดก็ตาม พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของ
ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแส
สังคมนั้นๆ เพราะสังคมยังคงมีความคาดหวังต่อวิชาชีพพยาบาล
ค่อนข้างสูง ดังนั้น การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลไม่เพียงแต่
จะคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน แต่ควรให้ความสำคัญ
ของการมีความสำนึกในคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม
ที่ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการทุกคนควบคู่กันไปด้วย

- สุชาภา คล้ายมณี, ทศนีย์ ทิพย์สูงเนิน และ คณิงนิตย์ พงษ์สุวรรณ. (2556). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข*, 6(4), 89-103.
- สภาการพยาบาล. (2558). *คู่มือส่งเสริมจริยธรรมสำหรับองค์การพยาบาล: กลไกและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : จุดทอง.
- Beauchamp, T.L., & Childress, J.F. (2001). *Principle of biomedical ethics* (5th ed.). New York : Oxford University Press.
- Fry, S.T. (1994). *Ethics in nursing practice: A guide to ethical decision making*. Geneva, International Council of Nurse.
- Knowlden V. (1990). The virtue of caring in nursing. In M. Leininger (Ed.), *Ethical and moral dimension of care*. Detroit: Wayne State University.
- Newport, F. (2012). Congress retains low honesty rating: Nurses have highest honesty rating ; car salespeople, lowest. *Gallup*, December 3:1.

Translated Thai References

- Aphananthikul, M., Praphaiphanich, W., Senadisai, S. & Orathai, P. (2014). Nursing administrators' perception of Thai registered nurses' professional ethics. *Thai Journal of Nursing Council*, 29(2), 5-20. [in Thai]
- Aphananthikul, M., Senadisai, S., Orathai, P., & Praphaiphanich, W. (2016). *Ethics of the nursing profession*. Nakhon Pathom : Mahidol University Press. [in Thai]
- Ibrahim, F. (1998). *Supervision, profession and ethics for nurses* (2nd ed.). Bangkok : Samcharoen Phanich. [in Thai]
- Khammanee, T. (1999). *Development of moral, ethics and value: From theory to practice*. Bangkok: National Council on Social Welfare of Thailand under Royal Patronage. [in Thai]
- Khaimanee, S., Thipsungnoen, T., & Phongsuwan, K. (2013). Ethical behavior of nursing students at Boromarajonani College of Nursing Nakhon Ratchasima. *Journal of Nursing and Education*, 6(4), 89-103. [in Thai]
- Nursing Council. (2015). *Handbook of promoting ethics for nursing organizations: Mechanisms and practices*. Bangkok : Judthong Co., Ltd. [in Thai]
- Siha-umphai, P. (1997). *Foundations of education on religion and ethics*. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]